

ЖАУМЕ КАБРЕ  
ГОЛОСИ ПАМАНО

*Р о м а н*

Переклад з каталанської  
Петра Таращука

Харків  
«ФОЛІО»  
2022

---

«Отче, не прощай їм,  
бо вони знають, що коять».

*Владимир Янкелевич*

Ледь чутний звук, немов хто погладив двері. Вони безгучно відчинилися, і рука в рукавичці схопила ручку зсередини, щоб та не клацнула. Двері зачинилися з нечутним зітханням. Чиясь темна постать пішла по темній квартирі. Очі Юрія, призвичаєні до ночі, мовчки стежили за нею. Прибулець зайшов у кабінет і, побачивши підняті жалюзі, лайнувся. Хуртовина за шибкою, породжена несподіваним наступом фронту холодного повітря, обернула краєвид у закрижанілу могилу, нічна панорама здавалася ще тихішою. Не чулося навіть клекоту річки. Вирішив не опускати жалюзі, щоб ніхто ніколи й ні за яких обставин не дізнався, що він заходив цієї ночі до цієї квартири.

Роздратовано зітхнувши, сів перед комп'ютером, поклав сумку на підлогу коло стільця і ввімкнув апарат. Побачив, що стіл у бездоганному порядку, і знав, що це полегшить йому завдання. Юрій тихесенько пройшов за прибульцем аж до кабінету і спостерігав, ще тихіше, від дверей. Синювате світло екрана заповнило кімнату, й прибулець сподівався, що ані з безлюдної вулиці, ані з іншого краю квартири ніхто не помічає того блідавого холодного світла. На краю екрана виднів приклеєний стікер із написом: «Добридень! Харчі в шафі над холодильником. Дякую за все!» Прибулець став переглядати течки з файлами, дістав із кишені коробку з дискетами і почав терпляче копіювати архіви. Десь у будинку хтось закашлявся, він виснував, що це сусіди зни-

зу, втомлені, змуджені, напідпитку, повертаються з якоїсь вечірки й бурмочуть крізь зуби, що вже застарі для таких розваг. Тишу ночі порушив автомобіль, їдучи, мабуть, через сніг, помаленьку. Чому ті комп'ютери так гальмують, коли треба спішити? Чому так дзижчать, якщо кажуть, що вони безшумні? Аж тут задзвонив телефон, і прибулець знерухомів, вимкнув комп'ютер, дарма що не закінчив роботи, сидів, не ворушачись, наче камінь, на ніс йому скотилася краплина поту, але він не стирав її, бо й сам немов уже зник кудись.

— Зараз немає змоги зв'язатися зі мною. Лишіть повідомлення після сигналу.

— Слухай, я не можу прийти завтра вранці, бо ми отримали ще одну партію каміння для Тремпа, і донька наполягає, щоб я їхав. Не переживай, я навідаюсь опівдні, ще до обіду. Бувай. Нехай щастить, цілую. Скоро прийду до тебе. Ага, маєш слухність: і справді чути, як співає Памано.

— Біп-біп, бувай.

Чоловічий голос із місцевим гірським акцентом, хрипкий від тютюну і кави з чимсь міцненьким, упевнено говорив про завтрашній день. Невідомий почекав кілька секунд, чи не відчиняться якісь двері. Нічого. Нікого. На щастя для нього, Юрій вирішив не повідомляти про себе й далі ховався в своїй нерухомості. Коли спогад про телефонний дзвінок розвіявся, коли знову стало чути, як сніжинки лагідно опадають на все навколо, невідомий дозволив собі відітхнути і знову ввімкнув комп'ютер.

Юрій відійшов від дверей кабінету, не знаючи до ладу, що робити, і тим часом заховався у вітальні, дослухаючись до кожного звуку, що долинав із кабінету.

Невідомий знову взявся до роботи. Одразу записав на п'ять дискет дані з течок з ініціалами О. Ф., і про всяк випадок трохи інших файлів. Скінчивши, скинув усі ті течки в кошик комп'ютера, потім спорожнив кошик. Пересвідчився, що не лишилося

й сліду тих документів і чогось близького до них. Потім вставив нову дискету з вірусом, дістав її і вимкнув комп'ютер.

Увімкнув кишеньковий ліхтарик і взяв його в зуби, щоб мати вільні руки. Серед течок у тумбі стола дуже легко знайшов ті три, які цікавили його. Там були папери, фотографії, файли з документами. Склав це все до своєї сумки й закрив тумбу. На підлозі під стіною побачив червону валізку. Відкрив її. Жінка, що спала на іншому краї квартири, немов зібралася в подорож. Обережно переглянув, що всередині: нічого цікавого для нього. Закрив валізку й поставив, де була. Перше ніж іти, надумав про всяк випадок зазирнути в усі шухляди. Чистий папір, стосики паперу для нотаток, шкільні зошити. І коробка сигар. Відкрив її, і чоло йому раптом зросилося потом. Здалося, ніби з іншого краю квартири долинуло тяжке зітхання.

Зачинивши двері квартири, знав, що не лишив жодного сліду своєї присутності, знав, що витратив трохи більше ніж чверть години на свою роботу, і знав, що чим далі його застане ранок, тим краще.

Опинившись сам, Юрій зайшов у темний кабінет. Усе видавалося таким, як і завжди, але в душі озивалася тривога. Мав дивне відчуття, ніби спасував перед обставинами.

---

## Частина перша ПОЛІТ ЗЕЛЕНЬКА

«Імена простерті й укриті квітами».

Жуан Вільолі

О дев'ятій годині ранку в п'ятницю 30 березня року нашого Господа Ісуса Христа 2002-го, у день, якого нетерпляче чекали й щиро прагнули, очі всіх вірних, що прийшли на площу Святого Петра у Ватикані з усіх закутків світу, з тривогою прикипіли до прикрашеного парчею вікна, з якого його святість папа мав виголосити благословення *urbi et orbi*. Дарма що вже весна, допікає лютий холод, бо від Тибру по вулиці Консіліаціоне дме підступний крижаний вітер, що жваво і тріумфально вдирається на площу з наміром порушити побожність серць, що вже приготувалися до появи верховного понтифіка. То злітають, то опускаються хусточки: чи то через нежить, чи то через зворушеність. Хитнулося вікно, зблиснули шибками, які на тому балконі відчинялись досередини. Послужливий священник виставляє мікрофон на потрібній висоті, і згорблена, вдягнена в бездоганно білі шати постать святого отця Іоанна-Павла II проказує кілька слів, які годі почути, дарма що люди вже не сякаються. Потім благословення. Шестеро гвінейських черниць плачуть від радості, ставши навколішки на мокрі плити площі. Група, яку очолює отець Релья, розмістилася дуже вигідно по прямій лінії від папського вікна й дотримується трохи збентеженої тиші через мало не забобонні виливи чуттів окремих вірних, що або вимахують чотками, заплетеними на пальцях, або цілують образки за пів євро з зображенням папи, або знімають фотографії, увічнюючи момент. Отець Релья ледь

стенає плечима, мовляв, бачили вже таке, і поглядає на годинник. Слід поквипитись, якщо за півгодини вони хочуть бути на площі Сант-Уффіціо. Отож одразу після благословення, тільки-но зникла постать папи, що пішов попідруч із лікарями, отець Релья підняв руку і вказав напрям, у якому треба пропихатися слідом за ним, потім прокладав собі шлях серед густої юрби на ватиканській площі короткими ударами червоної парасольки. П'ятдесят жінок і тринадцять чоловік, що склали групу, рушили, як один чоловік, за парасолькою. Заворушилися й інші люди, але мало-помалу, немов не бажали покидати місце, про яке не раз мріяли.

По вулиці Порта-Анджеліка поволі їхав лімузин із затемненими шибками, повернув праворуч і зупинився на контрольному пункті на вулиці Бельведере. Двоє чоловіків зі слуховими апаратами, в темних окулярах і з голеними потилицями, кожен зі свого боку, нахилилися до шибок, що обрахованим рухом елегантно опустили, мов повіки. Чоловіки випросталися водночас і подали знак пропустити машину. Проте один з них швидкою ходою супроводив лімузин аж до вулиці Поста й показав місце, де слід зупинитися. Ватиканський швейцар, що немов вийшов зі стіни, відчинив праві дверцята лімузина. Швейцарський гвардієць у пістрявому, немов яничарському, вбранні, вдавав перед порталом Апостольського палацу, ніби навколишній світ анітрохи не цікавить його, і пильно дивився просто себе, на контрольний пункт, немов прагнув розкрити таємниці, про які годі розповісти на сповіді. З лімузина показалися дві гарненькі ніжки, взуті в бездоганно чорні туфлі зі срібними пряжками, і м'яко опустили на землю.

Як вимагає протокол і як належало чинити цього дня, у ватиканському соборі Св. Петра мали відправити месу в присутності всієї святої конгрегації в повному складі. Як вимагала розважливості, усі почесні гості мали прибути за три години до церемонії, щоб не сталося бодай найменшої прикрої оказії, бо свята католицька, апостольська, римська церква якщо й навчилася чогось за

довгі сторіччя, то вигадувати, організовувати і провадити будь-які церемонії з поважною врочистістю, відповідною значенню свята.

Уся вбрана в чорне дама, струнка і випростана, незважаючи на свої вісімдесят сім років, у скромному, але елегантному капелюшку, чекала, поки її син і колишня невістка стануть обабіч неї. З певною втомленою поблажливістю дама дослухалася до гамору, що долинав із площі, де товкся й галасував люд, навіть не здогадуючись про це. Її адвокат Газуль обговорював із капралом, що вийшов услід за швейцаром, далші процедури.

— Де подівся Сержі, — суворо дивлячись просто вперед, запитала дама, навіть не подумавши вдатися до запитальної інтонації.

— Він тут, мамо, — сухо відповів Марсель. — Де він, по-твому, має бути?

Сержі відступив на кілька кроків убік і запалив сигарету, здогадуючись, що в палаці йому вовік-віки не дозволять пустити бодай маленький клуб диму.

— Я не чую його.

Бо не завдала собі клопоту запитати, подумала Мерче, що з самого ранку не могла приховати невдоволеного виразу обличчя. Але ти ніколи нікого не запитаєш і ніколи не повернеш голови, шукаючи когось, бо ж не хочеш, щоб шия взялася зморшками, а люди зрештою самі стають перед тобою.

— Що там? — запитала дама Газуля.

— Готово. Усе гаразд.

Група з п'ятох чоловік під контрольним номером 35Z проминула портал палацу за три години до початку святкової меси.

Зала Санта-Клара простора й лагідно освітлена приглушеним світлом із трьох балконних дверей, що виходять на широкий внутрішній двір, де походжає швидким кроком чоловік, химерно прикрашений жовтою перев'яззю на грудях, попереду нього ступає послужливий чоловік у буденному вбранні й наполовину простертою

рукою показує йому на двері. Навпроти балконних дверей величезна темна півкуля засвідчує, що в XVII ст. людство знало як Землю. Коло півкулі стоїть рояль, несподіваний у цьому місці, і створює медитативну атмосферу, яку поширюють німі музичні інструменти.

Відповідальний за протокол, худий, як скіпка, чоловік, вбраний у чорне, як і дама, мабуть, священник, пробурмотів італійською мовою, добре знаючи, що люди не розуміють його, що їм можна сісти, вони в себе вдома, треба лише почекати, а якщо відчинити двері коло рояля, до їхніх послуг буде туалет. Поки люди ще розсідалися, зайшла жінка середніх літ, напевне, черниця, і привезла візок із перекусками та суто безалкогольними напоями, а сухий, як скіпка, чоловік пробурмотів Газулю, що візок заберуть за годину до початку меси, вони вже знають чому.

Дама сіла в широкий фотель, стулила ноги і звернула очі, немов вони бачили, в глибину зали, сподіваючись, що решта наслідують її приклад. У душі вона відчувала велику напругу, яку на силу витримувало її блаженське тіло. Таж не годиться, щоб її син, або колишня невістка, або байдужий онук, що дивиться тепер у балконні двері, або адвокат Газуль здогадалися, що вона знервована, майже стривожена, сидячи в затишному фотелі в просторій залі Санта-Клара Апостольського палацу у Ватикані. Дама знала: як мине цей день, вона вже зможе спокійно померти. Поклала руку собі на груди й намацала хрестик, який висів на шиї. Знала, що сьогодні скінчаться шістдесят років тривоги, і не могла уявити собі, що для неї, можливо, було б краще жити іншим життям.

## 1

Того дня, коли його ім'я віддали забуттю, на вулиці було дуже мало людей. Навіть якби не падав дощ, людей однаково було б мало, бо більшість воліла вдавати, ніби взагалі нічого не від-



---

## ЗМІСТ

Частина перша. ПОЛІТ ЗЕЛЕНЯКА.....	8
Частина друга. ІМЕНА НА ЗЕМЛІ.....	46
Частина третя. ЗОРІ МОВ ГОЛКИ.....	163
Частина четверта. НЕНІЯ ДЛЯ КАТА.....	319
Частина п'ята. KINDERTOTENLIEDER.....	388
Частина шоста. ПАМ'ЯТЬ КАМІННЯ.....	439
Частина сьома. ПІСНЯ РІНІ.....	564